

Η Ευρώπη σε σταυροδρόμι

Η υπεράσπιση της κοινωνικής πλειοψηφίας ως βάση νέου μοντέλου ανάπτυξης

H Ευρωπαϊκή Οικονομική-Νομισματική Ένωση (ONE) αποτελεί μια ιδιόμορφη ζώνη ενιαίου νομίσματος, δεδομένου ότι απουσιάζει μια κεντρική αρχή με τα τυπικά χαρακτηριστικά ενός ενιαίου κράτους και επιπλέον η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (EKT) δεν λειτουργεί ως δανειστής τελευταίας καταφυγής στη ζώνη του ευρώ, δηλαδή δεν δανείζει άμεσα τα κράτη της ζώνης. Η ONE κατασκευάστηκε συνειδητά ως ένα πλαίσιο συνύπαρξης που να διατηρεί διαρκώς υψηλό τον κίνδυνο χρεοκοπίας (ορθότερα: χρεοστασίου, default), με σκοπό να επιβάλλονται προγράμματα δημοσιονομικής λιτότητας.

Πρόκειται για νεοφιλελεύθερο μοντέλο διακυβέρνησης, που πρωθεί επιθετικά τα συμφέροντα του κεφαλαίου με βάση τον κανόνα ότι οι κρατικές και οι ευρωπαϊκές πολιτικές δεν πρέπει να παρακωλύουν τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών, ούτε καν σε περιόδους κρίσης, αλλά πρέπει να είναι πάντα συμπληρωματικές προς τις αγορές. Οι χρηματαγορές λειτουργούν έτσι ως μπλανισμός ελέγχου και επιβολής κανόνων οικονομικής πολιτικής.

Το μοντέλο αυτό, που χρησιμοποιεί την ύφεση για την υποκίνηση των «μεταρρυθμίσεων», προσαρμόζει το οικονομικό και το κοινωνικό πλαίσιο της ζώνης του ευρώ στα συμφέροντα του κεφαλαίου και αναδιοργανώνει ριζικά τις συνθήκες αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης. Οποιαδήποτε απόκλιση από τη λιτότητα εκλαμβάνεται ως «πθικός κίνδυνος», δηλαδή ως ασύνετη και λαϊκιστική πολιτική.

Ο θεμελιακά ασύμμετρος τύπος πολιτικών που ακολουθήθηκαν ώς τώρα (με το

βάρος της προσαρμογής μιας οικονομίας σε βαθιά κρίση να πέφτει στην πλευρά της μισθωτής εργασίας, της αυτοαπασχόλησης και της μικρής επιχειρηματικότητας) χρησιμοποιεί το δημόσιο χρέος ως επιχείρημα για τη λιτότητα, τη χαμηλή φορολογία για το κεφαλαίο, τις ιδιωτικοποίσεις και την απαξίωση της εργασίας.

Οι πολιτικές αυτές έχουν σχεδιαστεί για να μην επιτύχουν τους διακρηγμένους δημοσιονομικούς στόχους τους. Έχουν στρατηγικό ορίζοντα τη «βιώσιμη» αναδιοργάνωση της οικονομικής και της κοινω-

νικής ζωής προς όφελος του κεφαλαίου, και απλώς προπαγανδίζουν στερεότυπα ότι «η ανάπτυξη έρχεται» και «το δημόσιο χρέος είναι βιώσιμο».

Θα ήταν εσφαλμένο να θεωρήσουμε ανορθολογική ή μιωτική την κυρίαρχη αυτή πολιτική των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και της EKT, όπως κάνουν διάφοροι άψιμοι υποστηρικτές της

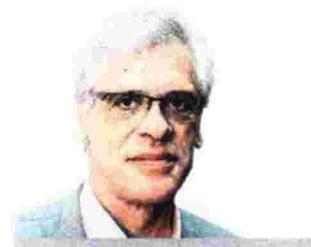
Αριστεράς που πλέον εμφανίζονται στον αριστερό Τύπο, οι οποίοι θεωρούν ότι οι χρηματαγορές απλώς δημιουργούν «φούσκες» και π λιτότητα είναι η ανορθολογική πολιτική που η Γερμανία «επέβαλε στους άλλους». Αν η EKT και οι κυβερνήσεις πραγματοποιούνται ριζική επέμβαση στην κρίση, το χρέος και η ύφεση δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν πλέον ως εργαλεία για την απαξίωση της εργασίας και την εμπέδωση των συντηρητικών «μεταρρυθμίσεων». Αυτό θα υπονόμευε τον κανόνα του «πθικού κινδύνου» ως μοντέλου διακυβέρνησης προς το συμφέρον του κεφαλαίου και θα δημιουργούσε τον πραγματικό «κίνδυνο» να ανατραπούν τα μέτρα λιτότητας και οι νεοφιλελεύθερες «μεταρρυθμίσεις». Αυτό ακριβώς θα ήταν ανορθολογικό από την ταξική οπτική της καπιταλιστικής εξουσίας.

Εντούτοις, η παράταση της ύφεσης και η γενίκευση της «υπερχρέωσης» των χωρών της ζώνης του ευρώ υπονομεύουν τη νομιμοποίηση στη λαϊκή συνείδηση των ασκούμενων πολιτικών και δημιουργούν κοινωνικές και πολιτικές «κινητικότητες» που οδηγούν ακόμη και στην ανατιμολόγηση από τις αγορές του χρηματοποτατικού κινδύνου στη ζώνη του ευρώ, όπως φάνηκε και από το πρόσφατο επεισόδιο στα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια. Κανείς σοβαρός αναλυτής δεν μπορεί σήμερα να αμφισβητήσει ότι ο ακραίος ευρωπαϊκός νεοφιλελεύθερισμός στραγγαλίζει την αναπτυξιακή δυναμική κάθε οικονομίας.

H συγκυρία είναι επομένως προνομιακή για την αλλαγή του κοινωνικού και του πολιτικού συσχετισμού σε κάποιες χώρες της Ευρώπης και για την αμφισβίτηση συνολικά του νεοφιλελεύθερισμού, με τρόπο κοινωνικά έγκυρο και αποτελεσματικό. Η αντιμετώπιση του υψηλού δημόσιου χρέους σε μια σειρά από χώρες της ζώνης του ευρώ αποτελεί πρόβλημα πρωτίστως πολιτικό. Οι διποιες τεχνικές λεπτομέρειες είναι απλώς τα παρελκόμενα της αναμέτρησης διαφορετικών κοινωνικών δυνάμεων στο αστάθμητο φόντο των κοινωνικών ανταγωνισμών. Η κρίσιμη παράμετρος, επομένως, είναι η κινητοποίηση της εργασίας.

Το ζητούμενο και το στοίχημα από την επερχόμενη κυβέρνηση της Αριστεράς στην Ελλάδα είναι να θέσει ως προτεραιότητα την υπεράσπιση των συμφερόντων της κοινωνικής πλειοψηφίας, οικοδόμωντας σε αυτή τη βάση το όποιο μακροοικονομικό-αναπτυξιακό σχέδιο. Τότε μόνο θα μιλάμε για αλλαγή υποδείγματος στην Ελλάδα, απαρχή ενός «δημοκρατικού ντόμινο» σε όλη την Ευρώπη.

Ο Γιάννης Μηλιός είναι καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο ΕΜΠ, υπεύθυνος οικονομικής πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ

Τρίτη άποψη

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΜΗΛΙΟΥ